

SKANSEN 125 FATABUREN

SKANSEN 125

FATABUREN

2016

2016

SKANSEN 125

Red. Charlotte Ahnlund Berg & Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN - Nordiska museets och Skansens årsbok - är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2016

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktörer Charlotte Ahnlund Berg och Anders Carlsson

Bildredaktör Marie Tornehave

Bildarkiv och fotograf på Skansen Marie Andersson

Bildbehandling Karolina Kristensson och Peter Segemark

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagets framsida Pedagoger Maja Adolphson vid Bergsmansgården. Byggnaderna där kommer från Nora bergslag i Västmanland. Foto: © Marie Andersson, Skansen.

Tryck och repro Italgraf Media AB, Stockholm, 2016

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 584 9

Inledning

CHARLOTTE AHNLUND BERG är chef för Pedagogiska enheten på Skansen.

ANDERS CARLSSON är förlagsredaktör på Nordiska museet.

Vad är Skansen? Svaren på den frågan expanderar i tid och rum och bestäms av både perspektiv och utgångspunkter. Ett friluftsmuseum på kulturhistorisk grund med en inbyggd zoologisk avdelning? En stadspark fylld med aktiviteter och attraktioner för barn och vuxna? Allt det där och mycket mer. Till exempel en idé – och ett resultat av tidens gång.

Skansens historia har skrivits förr och grunddragen i berättelsen om »världens första friluftsmuseum« är välkända. Portarna öppnade 1891, publiken strömmade till omedelbart och konceptet väckte snart uppmärksamhet i Europa och andra delar av världen. Den dubbla ambitionen, att skapa en Sverigebild som ett stärkande exempel och att rädda ett allmogesamhälle i upplösning, innehöll på samma gång en del spänningar. Vilket Sverige var det egentligen som visades? Inte den egna samtiden, med industrialisering och utvandring. Inte heller det nyss förflutna, med jordbruk på marginalen och utbredd fattigdom. Kanske något mitt emellan eller något helt annat? Skansen tillkom i en tid av stora omställningar och präglades redan från början av pedagogiska val och en rejäl dos pragmatik.

De publika framgångarna under hela 1900-talet byggde till stor del på denna pragmatik. Skansen har varit – och är – både intres-

sant och trivsamt. Byggnader och djur har förvärvats både strategiskt och närmast improvisationsartat. Sevärdheter och publikdragande program har kommit och gått. Huvudmän likaså. Som institution betraktad är Skansen historiskt medveten i både verksamheter och självbilder men har också förmått följa med i sociala, politiska, ekonomiska och kulturella förändringar i Sverige genom två sekelskiften. Dessa förändringar har varit omfattande. Och även om den byggda miljön inte når längre än till omkring 1950 så finns det i dag planer på nya teman som kommer att förskjuta brytpunkten för Skansens tillbakablick.

Senast Skansens historia berättades i samlad form var vid hundraårsjubileet 1991. En påkostad bok spände då en väldig båge från de tidiga åren till den egna samtiden – och vidare in i framtiden. Nya böcker och filmer planerades och det går också att ana vår tids multimediala tekniker på förväntningshorisonten. Samtidigt kan läsaren av i dag konstatera att Skansen för den skull inte slog in på den artificiella underhållningens väg. Då fanns en viss oro för konkurrensen från mer kommersiella aktörer men också en viss tillförsikt, grundad på ett betydande pedagogiskt och materiellt övertag. Vad är alltså Skansen? Förutom allting annat en miljö där mycket faktiskt är på riktigt.

Genom sinnliga upplevelser väcks människans lust att lära. Endast så erövrar hon kunskap och insikter. Så menade pedagogen Artur Hazelius och så skapade han Skansen, en myllrande historisk värld, full av intryck och överraskningar, som en logisk förlängning av Nordiska museets museiverksamhet. Skalar vi bort de nationalromantiska inslagen möter vi här en högst levande och modern idé som ger oss verktygen till den framtida utvecklingen. På Skansen finns flerdimensionell mångfald redan i själva grundkonstruktionen och därtill många lager av berättelser. Några av dessa berättelser möter vi i denna bok. Liksom ett Skansen i Sörmland, ett danskt stadsmuseum, friluftsmuseer i ett nytt Europa, norrmän i parad, en kvinnlig karolin, ett sameviste i Stockholms skärgård, ett sjungande folkhav, ett barn på en gråtsten, elefanten Shiva – och mycket mer.

Foto: © Marie Andersson, Skansen.